Tatiana BUTNARU
Institutul de Filologie al AŞM
(Chişinău)

METAFORA DORULUI ÎN POEZIA LUI DUMITRU MATCOVSCHI

The metaphor of longing in the poetry of Dumitru Matcovschi

Abstract. In this article one of the key images of our traditional art founded its expression, which explicitly constitutes the lyrical substance of more works of D. Matcovschi. The respective author reveals a complexity of feelings, emotions, inner restlessness, guiding the reader within complex meditations on man, to the contemplation of all the labyrinths of human nature. In the poetry of D. Matcovschi, the longing is a sacred aesthetic category, it defines „the most authentic modern testament" of the native spirit, and it sees a criterion of aesthetic evaluation, promotion of some attitudes and values taken from the experience of the people, of the treasure of his spiritual wealth.

Keywords: folkloric vision, mythical suggestion, symbolic representations, ontological meditations, artistic image, inner restlessness, criterion of aesthetic evaluation, intertextual value, Mioritic premonition, universe of creation, visionary performance-poetry.

Metafora dorului, una din imaginile-cheie ale artei noastre tradiționale, alcătuieşte substanța lirică a mai multor scrieri semnate de D. Matcovschi, dezvăluie o complexitate de sentimente, trăiri, nelinişti interioare, care generalizează universul trăirilor populare, orientează cititorul în cadrul unor meditații complexe despre om spre contemplarea tuturor labirinturilor firii umane. În una din exegezele sale critice, M. Dolgan încearcă să amplaseze metafora dorului din creația lui D. Matcovschi în zona unei generalități absolute, acesta fiind „înțeles ca un sentiment profund românesc, al dorului confundat cu marile aspirații ale omului din spațiul mioritic: dor de viață şi de patrie, dor de neam şi de grai, dor de casa părintească şi strămoşi, dor de femeie şi natură, dor de adevăr şi dreptate, dor de bine şi frumos, dor de omenie şi demnitate" [1, p. 41].

Aşadar, la D. Matcovschi, dorul devine o categorie estetică existențială, el defineşte „cel mai veritabil testament modern" [2, p. 116] al spiritului național, constituie „una din cele mai fine cristalizări ale spiritului popular, constanta fundamentală a viziunii asupra lumii şi vieții" [3, p. 150]. Poetizarea dorului întrevede un criteriu de evaluare estetică, de promovare a unor valori şi atitudini preluate din experiența poporului, din tezaurul bogăției sale spirituale. Raportat la tradiția folclorică, motivul dorului aprofundează semnificațiile etice şi estetice în opera lui D. Matcovschi pe o linie convergentă, poetul dezvăluie proporțiile pe care le capătă universul omenesc privit prin prisma dorului după modelul

BDD-A22729 © 2015 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:56:29 UTC)

popular, aşa cum sugerează acad. Ion Coteanu atunci cînd se referă la vibraţiile sufleteşti ale rapsodului anonim, care „şi-a asemănat dorul cu florile, pădurile, holdele, snopii de grâu cu luna, pâraiele, izvoarele, albinele, cu diverse obiecte simbolice ca năframa, frâul etc.” [3, p. 169].

La D. Matcovschi, înţelesul particular al dorului este extins pînă la unele generalizări estetice ale realităţii, el devine o profesiune de credinţă de unde receptăm o dorinţă nestăvilită de viaţă, un crez filosofic rostit cu demnitate şi convingere, încadrat în modulaţiile codului estetic al poporului. „Coborâtor din dor şi suferinţe”, eroul liric al lui D. Matcovschi se identifică cu lumina lăuntrică a sensibilităţii sale artistice, pentru a exprima „stări sufleteşti româneşti” [4, p. 222], a înălţa rugăciunile sale pentru meleagul natal, a cinsti strămoşii, baştina, părinţii. Dorul reprezintă pentru D. Matcovschi o formulă poetică cuprinzătoare, cu deschidere spre multiple temeiuri ale existenţei umane. „Dorul de lumea toată” înfăţişează proporţiile pe care le capătă sentimentul trăit, este contemplarea lăuntrică a ceea ce spunem:

„Doru-i de mamă şi de tată,
De nucul cela singuratic,
De iarba ceea, corovatic”.
(„Ţara dorului”)

Versurile depăşesc conturul unei simple mărturisiri, relevă o profesiune de credinţă de unde receptăm un dor nesfârşit de viaţă, un crez filosofic rostit cu demnitate şi convingere, încadrat în modulaţiile codului estetic al poporului. Prin urmare, dorul tinde spre zona unei generalităţi absolute, spre o idee a infinitului, înfăţişat nu numai prin proporţiile pe care le cuprinde sentimentul trăit. Prin imaginea dorului se are în vedere caracterul perpetuu al vieţii, al mişcării, evoluţiei, vedem o codificare a sufletului românesc, ideea fundamentală a unui concept de existenţă.

Diversificarea dorului în poezia lui D. Matcovschi are loc în diferite stări sufleteşti, ca în versurile lui Gr. Vieru atestăm „un dor de doruri” nuanţat în:

„Dor de mamă,
Dor de cîntec? De prieteni?
Dor de văi? Şi dor de cetini?
Dor de văi? Şi dor de stele?
Dor de lacrimile mele”.
(Gr. Vieru, „Dor”)

Precum L. Blaga pleacă de la *Curţile dorului* în tinda noii lumini, D. Matcovschi se identifică cu lumina cerească a dorului pentru a ajunge la chemarea demiurgică a propriului eu scriitoricesc. „Năpădit de doruri grele”, eroul lui D. Matcovschi este

BDD-A22729 © 2015 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:56:29 UTC)

copleşit de cântecele de acasă, „mă ştiu trist ca o baladă”, o stare sufletească specifică, care se manifestă, în mod special, prin lirismul confesiunilor artistice. De aici survin rugăciunile sale pentru plai, meleag şi iubire, care în intuiția autorului, ating dimensiunile baladescului. D. Matcovschi vorbeşte prin gura *Mioriței* şi a *Meşterului Manole*:

„Limba maternă, floare eternă
De busuioc şi de dor –
Dor de țărâne, de doine bătrâne,
De freamătul codrilor”.
(„Limba maternă”)

La fel ca şi dorul, plaiul, adică „sfintele țărâne”, capătă la D. Matcovschi o anumită semnificație, ce-i permite „să mioritizeze” nu numai împrejurările ce alcătuiesc un orizont spațial de existență, dar şi sentimentele, trăirile omeneşti.

Pornind de la motivarea exterioară a dorului, scriitorii şaizecişti, în acelaş timp şi D. Matcovschi, pun mai mult accent pe semnificația lui metaforică şi deschid orizonturi noi de poezie în spiritualitatea românească. D. Matcovschi, poetizează „o țară a dorului”, unde „ca într-o baladă” readuce în lumină casa părintească „cu bob de grâu şi strop de rouă”. Poetul utilizează nişte imagini de factură folclorică pentru a evoca emotiv dragostea de baştină, el cântă cu demnitate bărbătească „străbun pământ” „crescut în suflet”, din care răsare spicul de grâu şi lumina dorului de țară.

„Crescut în suflet un pământ,
Cel mai frumos pământ din lume,
Cu veşnic dor, cu dulce nume,
Ca un luceafăr luminând –
Crescut în suflet un pămnt”.
(„Crescut în suflet”)

Văzut stilistic, motivul dorului de plai transpare drept o stare plenipotențială, care însufleţeşte vituțile creatoare ale omului, îi inspiră optimism şi sete de viață, confirmă tendința lui nemijlocită de a se desăvârşi prin dragoste şi crezământ. Similitudinile artistice stilizate după modelul popular sunt aprofundate de sursele de insiparație miticofolclorice, D. Matcovschi cântă sfânta dragoste de țară şi asemenea rapsodului popular o încadrează în intimitatea firească a sentimentului trăit.

De aici survine şi dorul de viață, este dorul „de-o frunză verde”, ceea ce înseamnă pentru eroul lui D. Matcovschi a doini la nesfârşit, pentru a-şi confirma existența, chezăşia, vitalitatea, a venera strămoşii, a iubi meleagul. Metaforele revărsate în ritm de odă ne duc în preajma unui cântec continuu al sufletului izvorât din deplina îngemănare cu ființa Patriei, cu frumusețea strădaniei umane, a unei etnii multiseculare zămislite în pledoariile sale poetice.

BDD-A22729 © 2015 Academia de Ştiințe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:56:29 UTC)

„Aici suntem o soartă cu dorul şi ogorul,
Cu Nistrul şi cu Prutul, cu lutul şi izvorul:
ne-adună grămăjoară, acasă ne adună,
obârşia primară şi datina străbună”.
(„Basarabia”)

Nostalgia poetului survine dintr-o stare de neliniște lăuntrică, pe care o încearcă eroul liric într-un moment de incertitudine sufletească. Starea de dor echivalează cu necesitatea regăsirii spirituale prin vicisitudinile timpului istoric, înseamnă nealterarea ideii de țară şi neam, este un loc cu nume sfânt unde „trăit-am ultima iubire! Pe-acest pământ! Pe-acest pământ!” (L. Lari).

Orientarea sugestiei poetice are loc din cadrul istoric într-un spațiu contemporan, iar contemplarea dorului mai poate fi raportată şi la drama înstrăinării Basarabiei, generând o poezie misionară:

„Trecută prin foc şi prin sabie,
furată, trădată mereu,
eşti floare de dor, Basarabie,
eşti lacrima neamului meu”.
(„Basarabia”)

Icoana Basarabiei martire devine laitmotivul mai multor scrieri lirice, D. Matcovschi redă răvăşirea dramatizată a unui cosmos aflat în stare de criză şi amorțire, ‚Basarab până la dor”, eroul lui D. Matcovschi îşi toarnă în cuvinte „oftatul şi credința”, devine un apostol al pătimirii noastre după modelul lui O. Goga

Păstrând prin convenție deschiderea către o problematică socială, discursul poetic este orientat spre nişte situații de alternativă, autorul dezvăluie drama existențială a basarabenilor marcată de teroarea istoriei:

„Dor, mi-e dor, mi-e dor de-o țară,
Care-a fost şi care nu-i
Neagră pâinea şi amară
dincoace de dor de țară,
e pâinea străinului”.
(„Frați”)

Mesajul comunicat are o semnificație deosebită. Nostalgia sacrului aprofundează o stare de criză şi dramatică contemplare lăuntrică, pe care autorul o depăşeşte prin deschiderea către anumite sensuri majore, prin nevoia de descătuşare şi revenirea la spațiul etnic al valorilor, acolo unde:

BDD-A22729 © 2015 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:56:29 UTC)

„Frunză de laur bătută în aur
De-un meşter necunoscut,
Vine din vreme şi suie-n poeme,
Lângă baladă şi rost”.
(„Limba maternă”)

Este, de fapt, o confesiune de dragoste unde dorul de meleag se încadrează în ideea de „spațiu matrice” ori „spațiu mioritic” axat pe filonul creativității populare. D. Matcovschi transmite emoțiile afective ale dorului într-o tonalitate poetică vibrantă alimentată de intuiția populară, dar şi de propria sensibilitate scriitoricească.

De menționat, la D. Matcovschi dorul este despovărat de finalitate, poetul îşi revendică stările sufleteşti în concordanță cu ambiguitatea existențială şi caracterul arhetipal al semnificațiilor exprimate, după sugestia criticii literare „dorul devine axa creativității şi perspectiva epistemologică în toate domeniile tratate” [5, p. 49]. Odată ce D. Matcovschi îşi orientează dorurile în diverse aspecte de viață, în primul rând, vedem o orientare spre evaziunea cosmică a universului unde se declanşează un spectacol poetic vizionar. Revelația luminii devine un corelativ al dorului şi se manifestă prin corespondențe de elemente şi entități simbolice, căpătând diferite nuanțe stilistice:

„Lumină divină dorul, lumină vie,
icoană a sufletului bun la toate,
moştenită din tată în fiu,
trecută prin secole de singurătate”.
(„Dor”)

Soarele cel Mare, o metaforă definitorie pentru scrisul lui. D. Matcovschi, are o valoare intertextuală şi corespunde unor dimensiuni sufleteşti de alură mitică, dorul sugerează aici permanență în schimbare, în „marea trecere”, scurgere dureroasă de timp fără scurgere.

„Numai Soarele-a rămas
Ban de aur până azi,
Sfântă lacrimă pe-obraz.
Numai Soarele cel Mare,
Care apune şi răsare
Astfel pentru fiecare”.
(„Numai Soarele”)

Imaginea „soarelui-lacrimă pe obraz” declanşează o stare de dor, de iluminare totală „ca în ziua dintâi”. Blagianul „Să fie lumină” substituit prin formele alegorice

BDD-A22729 © 2015 Academia de Ştiințe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:56:29 UTC)

ale mitului se îngemănează într-un fel oarecare cu seninătatea lăuntrică pe care o emană versul lui D. Matcovschi în percepția mitico-poetică a lumii.

„Totul s-a luminat,
Totul s-a deşteptat...”
(„Numai soarele”)

D. Matcovschi depăşeşte asimilarea surselor de inspirație tradițională, schimbând înțelesurile inițiale şi înlocuind nuanțele imaginilor artistice. Invocarea luminii este o deplasare de accent spre nucleul interior al dorului, spre o fenomenologie a spiritului cu o vastă sferă de cuprindere a identități existențiale. Fiind alimentat de nostalgia trecerii, dorul lui D. Matcovschi este trăit „până la jale”. În acest sens, versurile sale îşi condensează semnificațiile simbolice în formula intelectualizată a „dorului-gând” şi „dor-căutare”, ca să-şi găsească expresie în nişte confesiuni lirice vibrante marcate de dezinvoltura romantică a „dorului-vis” ori „dor-cântec”, „dor-patimă sufletească”, aşa cum vom sesiza în unele versuri.

D. Matcovschi orientează cititorul spre contemplarea unor rosturi filosofice multiple, autorul revendică nişte dimensiuni ale cunoaşterii umane prin intermediul unor reprezentări simbolice de viziune. Încântarea în fața lumii se conjugă cu o reverie sufletească, fapt ce-l determină pe autor să se reintegreze într-o atmosferă sacră, şi, prin succesiunea detaliilor simbolice, să participe la un act solemn de inițiere. Poetul atinge un bilanț al sensibilității artistice unde în plan simbolico-metaforic are loc o alternare a secvențelor de viață, o identificare sincretică de viziuni. Prin întreaga sa creație, D. Matcovschi aprofundează ideea de dor într-un grandios spectacol cosmic, îi atribuie nişte semnificații complexe, de maximă generalitate.

Note

1. M. Dolgan. *Dumitru Matcovschi – un poet pătimaş al dorului*. În cartea: *Dumitru Matcovschi – poet şi om al cetății*. Chişinău, Editura Ştiința, 2008.

2. M. Bucur, Lucian Blaga. *Dor de eternitate*. Cluj, Editura Albatros, 1971.

3. I. Coteanu. *O dominantă a liricii populare: dorul*. În cartea: *Stilistica funcțională a limbii române*. Bucureşti, E D P, 1973.

4. L. Blaga. *Trilogia culturii*. Bucureşti, E.P.L, 1969.

5. T. Roşca. *Dumitru Matcovschi, confruntarea cu timpul şi reperele structurale ale poeziei*. În cartea: *Dumitru Matcovschi – poet şi om al cetății*. Chişinău, Editura Ştiința, 2009.

BDD-A22729 © 2015 Academia de Ştiințe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:56:29 UTC)